

KALWARIAN

Redakcja:

Stanisław Chyczyński (redaktor)
Krystyna Duda
Rafał Gralewski
Maciej Malec
Stanisław Sypniewski

Okładka:

Maciej Malec, Jarosław Jagła

Fotografie:

Krystyna Duda, archiwum TPKZ

Wydawca:

Towarzystwo Przyjaciół Kalwarii Zebrzydowskiej
ul. Mickiewicza 2
34-130 Kalwaria Zebrzydowska

*Wydano w ramach zadań zleconych Towarzystwu Przyjaciół Kalwarii Zebrzydowskiej
przez Radę Miejską i Burmistrza Miasta finansowanych z budżetu Gminy Kalwaria*

ISSN 1899-8097

Skład i druk

Zakład Introligatorski
Jerzy Szydłowski
Piotr Stanisław
Kraków, ul. Przybyszewskiego 17a
tel. 501 422 941

nakład 150 egz.

KALWARIAN

PISMO SPOŁECZNO-KULTURALNE
TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ KALWARII ZEBRZYDOWSKIEJ

NR 8 ROK 2014

SŁOWO WSTĘPNE

TEMPUS FUGIT – IUBILAEUM

Nowy numer „Kalwariarza” nie ma specjalnego charakteru, chociaż szczególnie okazja mogła stać się pokusą do jednorazowego odstępstwa od reguły. Tą okazją był jubileusz 35-lecia Towarzystwa Przyjaciół Kalwarii Zebrzydowskiej, uroczyste obchodzony na początku września 2014 r.

Przypomnijmy zatem, że TPKZ, jako stowarzyszenie statutowe, zostało wpisane do rejestru pod numerem VII/2/79, na podstawie decyzji (nr 4/79) naczelnika miasta, podjętej 24 III 1979 r. Celem tego związku było „organizowanie i popieranie wszelkich zamierzeń prac związanych z ochroną i rozwojem kulturalnych i gospodarczych wartości regionu” (vide: §4 statutu). Wskazany cel był (jest nadal) realizowany wielokierunkowo: a to poprzez zwoływanie spotkań dyskusyjnych, kierowanie wniosków i postulatów do władz samorządowych, a to poprzez gromadzenie pamiątek i dokumentów dotyczących historii miasta, a to poprzez organizowanie imprez kulturalnych i wycieczek krajoznawczych, tworzenie zespołów zainteresowań czy współpracę z innymi organizacjami o podobnym zakresie działania.

W czasie tych 35 lat Towarzystwo odniosło wiele sukcesów, zarówno w kompletowaniu dokumentacji i eksponatów, świadczących o bogatej przeszłości Kalwarii (exemplum: komplet afiszów reklamujących Targi Kalwaryjskie – gros autorstwa prof. Witolda Chomicza), jak też w przypominaniu dorobku twórczego słynnych artystów związanych z naszym miasteczkiem (głównie Ireny i Wojciecha Weissów czy Ewy i Zdzisława Przebindowskich). W połowie lat 80-ych ub. w. TPKZ wzięło pod egidę grupę twórców lokalnych, którzy oczekiwali wsparcia i promocji. Zgodnie z tymi oczekiwaniami Towarzystwo kilka razy w roku urządzało wystawy, na których członkowie tejże grupy prezentowali swoje prace plastyczne. Byli to m.in.: Jadwiga

Baran-Gielatowa, Zdzisław Bardas, Stanisław Chyczyński, Wiesław Hartl, Jan Kłęcz, Maria Kolasa, Adam Oczkowski, Grażyna Płachta i Anna Żurek.

W następnych dekadach TPKZ poszerzyło ofertę kulturalną, w zakres swych działań włączając organizowanie spotkań literackich, wspólnego śpiewania kolęd lub pieśni patriotycznych, oraz wieczorów wspomnień o ludziach zasłużonych dla kalwaryjskiego środowiska. Wiele akcji wychowawczych i działań edukacyjnych zaczęto adresować wprost do młodszych pokoleń. Sztandarowym przykładem może być Sesja Naukowa Młodzieży „Ocalić od zapomnienia”, serwowana corocznie od 1990. Biorą w niej udział uczniowie podstawówek i gimnazjów z całej gminy, wygłaszając referaty historyczne i biograficzne (o postaciach godnych upamiętnienia). Oczywiście przypominamy tylko niektóre z niezwykle bogatego wachlarza przedsięwzięć, jakie od lat Towarzystwo podejmuje na rzecz społeczności lokalnej. Wszystkich ważnych społecznie inicjatyw wymienić tutaj nie sposób.

Wszelako warto jeszcze uwypuklić 2 fakty. Primo – to właśnie TPKZ uskuteczniło zamontowanie tablicy poświęconej Wojciechowi Weissowi i jego żonie Irenie („Aneri”) – na głazie usytuowanym przy Domu Rzemiosła (1988). Secundo – to nasi członkowie uratowali tablicę upamiętniającą 100-lecie urodzin A. Mickiewicza, a zdjętą (po rozbiórce) z budynku szkoły powszechnej, doprowadzając do wmurowania tejże pamiątki w ścianę *Okrągłaka* (1998). Tak właśnie uczcili 200-lecie urodzin wieszczka.

W latach 1979-81 pracami Towarzystwa kierował Antoni Radoń, w latach 1981-89 funkcję prezesa pełnił Adam Grodnicki, natomiast aż przez 20 lat (tj. od 1989 do 2009) – Stanisław Sypniewski. Do członków szczególnie zaangażowanych w rozwój stowarzyszenia należeli również: Jan Pająk, Aleksander Natanek i Stanisław Wojas. Od 2009 prezesem TPKZ pozostaje Krystyna Duda, wiele energii wkładając w różnorakie próby ożywienia jego działalności.

Niebanalnym przejawem tej działalności jest też utrzymywanie przy życiu „Kalwariarza”, którego edycja stała się kiedyś pod dużym znakiem zapytania. Cieszy fakt powiększającego się grona literatów spoza naszego środowiska, zabiegających o druk. Możecie się, Państwo, sami o tym przekonać, zaglądając do środka – zapraszamy!

(w imieniu redakcji)

Stanisław Chyczyński

SPRAWOZDANIE

ZADANIA ZREALIZOWANE W ROKU 2013 PRZEZ TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ KALWARII ZEBRZYDOWSKIEJ

*Zadania te dotyczyły: **Kultywowania tradycji lokalnych, ochrony dóbr kultury oraz organizacji wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych.***

Zrealizowano je w następujący sposób:

- Prowadzono Izbę Muzealną, która jednocześnie jest lokalem Towarzystwa Przyjaciół Kalwarii Zebrzydowskiej. Znajduje się tutaj stała wystawa, na której zgromadzono meble, elementy wyposażenia warsztatu stolarskiego, przedmioty codziennego użytku oraz obrazy, plakaty i zdjęcia dawnej Kalwarii. Lokal przy ul. Mickiewicza 2 jest miejscem klubowych spotkań członków i sympatyków Towarzystwa; tutaj odbywały się liczne imprezy kulturalne, spotkania z młodzieżą oraz wystawy czasowe – malarstwa, rzeźby i fotografii. Zmieniono i powiększono ekspozycję Izby Muzealnej o nowe zbiory.

- Gromadzono dokumenty związane z historią Kalwarii Zebrzydowskiej oraz dokumentowano bieżące wydarzenia w mieście poprzez wykonanie fotografii i filmu video. Zbiory te przygotowano odpowiednio do ekspozycji.

- Dbając o aktualizację ekspozycji prac na Regale Wystawowym Twórców Lokalnych działających przy TPKZ, wystawiano prace sezonowe i okolicznościowe (np. świąteczne) w budynku CKSiT „Stare Kino”.

- Kultywując **tradycje bożonarodzeniowe naszego regionu**, 17 stycznia 2013 r. zorganizowano **Wspólne Kolędowanie** członków i sympatyków Towarzystwa razem z wystawą fotograficzną „Szopki kalwaryjskie”. W imprezie wzięło udział przeszło 50 osób.

- Podtrzymując tradycje lokalne, w lutym br. zorganizowano

w siedzibie Towarzystwa tradycyjny tłusty czwartek oraz ostatki dla członków i zaproszonych gości.

- W lutym odbyło się Walne Zebranie Sprawozdawcze Członków Towarzystwa za 2012 r.

- 8 marca 2013 r. zarząd Towarzystwa zorganizował **Dzień Kobiet**. Uczestnikom zaserwowano życzenia, kwiaty, kawę, herbatę i słodkie „co nieco”.

- Przygotowano wspólny wyjazd **KRYSTYN** na **XVI Ogólnopolski Zjazd** w Gdyni, który odbył się w dniach 12-14 marca 2013. Wyjechało pięć osób.

- Z okazji Świąt Wielkanocnych opracowano graficznie i wykonano 35 kart okolicznościowych, które ze świątecznymi życzeniami wysłano do zaprzyjaźnionych Towarzystw z terenu Małopolski i nie tylko.

- Prezentując rodzimą twórczość nieprofesjonalną, 4 kwietnia 2013 r. w lokalu Towarzystwa zorganizowano **Benefis Anny Żurek**, seniorki twórców lokalnych, oraz wystawę obrazów jubilatki z okazji 85-lecia urodzin.

- Członkowie Towarzystwa wzięli udział w uroczystości, zorgani-

Benefis Anny Żurek

zowanej przez władze miasta, pod tablicą upamiętniającą Konstytucję 3 Maja; złożono kwiaty.

- Na **Walnym Zebraniu Wyborczym** Członków Towarzystwa Przyjaciół Kalwarii Zebrzydowskiej 16 maja 2013 r. wybrano nowy zarząd TPKZ w składzie: prezes – Krystyna Duda, wiceprezes – Zbigniew Kochan, sekretarz – Jarosław Binkowski, skarbnik – Maciej Malec oraz członek zarządu – Bogusława Moskała.

- 22 maja br. otwarto wystawę **„Gobeliny Żywieckie”**. W lokalu Towarzystwa ponownie goszczono żywieckich artystów gobelinarzy – Władysławę Klinowską i Stanisławę Masny.

- 7 czerwca 2013 r. odbyła się **XXIII Sesja Naukowa Młodzieży „Ocalić od zapomnienia”**, zorganizowana przez TPKZ, a poświęcona zasłużonym mieszkańcom miasta i gminy.

- Członkowie towarzystwa uczestniczyli w spotkaniu autorskim Krystyny Koneckiej z Białegostoku, które odbyło się w Centrum Kultury 10 czerwca, w ramach promocji książki „Szkłana kula”.

- W celu przybliżenia historii naszej Małej Ojczyzny w lokalu Towarzystwa 16 czerwca 2013 zorganizowano wystawę zdjęć archiwalnych

Członkowie TPKZ w pochodzie 3-majowym

Wernisaż wystawy „Gobeliny Żywieckie”

i dokumentacyjnych pt. **„Pielgrzymi kalwaryjscy na starej fotografii”**. Wykorzystano zbiory Adama Grodnickiego i Zbigniewa Kochana.

- 26 czerwca 2013 r. otwarto wystawę **„Przemijanie na podstawie liści jesiennych”**, na której pokazano szydełkową pracę Władysławy Klinowskiej oraz malarstwo Marioli Tomczak z Żywca.

- 24 lipca 2013 r. w lokalu Towarzystwa zorganizowano po raz siódmy wspólne imieniny Krystyn z miasta i gminy. W spotkaniu udział wzięło ok. 30 osób.

- Przy współpracy z 8 Drużyną Starszoharcerską „Aquarius” zorganizowano **X Jesienny Rajd Przyjaciół Kalwarii** oraz **II Rajd im. Siostry Izabeli Łuszczkiewicz** w Zebrzydowicach. Na zakończenie rajdu odbyły się konkursy sprawnościowe oraz konkurs wiedzy o s. Izabeli i Zebrzydowicach. Na boisku szkolnym w Zebrzydowicach zwycięzców rajdu obdarowano pucharami. Najlepsi w konkursach otrzymali nagrody, a wszyscy uczestnicy pamiątkowe odznaki, dyplomy oraz pyszną grochówkę z kuchni polowej. W imprezie wzięło udział ok. 90 osób, w większości dzieci i młodzież szkolna.

- W ramach cyklu **Kultywowanie tradycji patriotycznych** 11 listopada 2013 r., tym razem w budynku Kalwarianki, odbyło się **„Wspólne patriotyczne śpiewanie”** dla uczczenia Święta Niepodległości. W od-

Spotkanie autorskie K. Koneckiej (z lewej)

powiedni nastrój wprowadził nas występ młodzieży z Zespołu Szkół nr 7 im. J. Kantego z Barwałdu Średniego. Teksty pieśni i piosenek były wyświetlane na ekranie. Przygrywała kapela „U Panka”. W spotkaniu wzięło udział ok. 200 osób.

- Delegacja członków Towarzystwa wzięła udział w patriotycznej uroczystości, zorganizowanej przez władze miasta z okazji Święta 11 Listopada w 95. rocznicę odzyskania niepodległości. Po uroczystej Mszy św. delegacja złożyła kwiaty pod tablicą pamiątkową.

- 23 listopada 2013 r. prezes Towarzystwa Krystyna Duda uczestniczyła w **II Małopolskim Sejmiku Towarzystw Lokalnych i Regionalnych w Krakowie**, wygłaszając referat *Ocalić od zapomnienia w 35-leciu Towarzystwa Przyjaciół Kalwarii Zebrzydowskiej*.

- 28 listopada w lokalu Towarzystwa zorganizowano **Wieczór Wspomnień** z cyklu „*Ocalić od zapomnienia*”, podczas którego wspomniano osoby zasłużone dla naszego środowiska i nie tylko. Tym razem wspomniano Leszka Augustyniaka i rodzinę Glanowskich. W spotkaniu uczestniczyło ok. 30 osób.

- Kultuwując tradycje ludowe, 29 listopada, czyli w wigilię św. Andrzeja, zorganizowano w TPKZ **Spotkanie Andrzejkowe**, w którym uczestniczyło ponad 20 osób.

- Z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Nowego Roku wykonano 55 kart świątecznych, które wysłano do zaprzyjaźnionych Towarzystw z Małopolski i nie tylko.
- W celu popularyzacji naszych działań oraz materiałów pokonkursowych zredagowano „**Kalwariarz**” nr 7, rok **2013** – czyli kolejną edycję naszego pisma społeczno-kulturalnego.

W imprezach organizowanych w ramach zadań zleconych brało udział od 30 do 200 osób. Wystawę zwiedziło ok. 600 osób.

Towarzystwo Przyjaciół Kalwarii Zebrzydowskiej w dalszym ciągu współpracuje z 3 Drużyną Harcerską „Badyle” z Kalwarii Zebrzydowskiej, z 8 Drużyną Starszoharcerską „Aquarius” z Zebrzydowic, z Urzędem Miasta, z Centrum Kultury, Sportu i Turystyki oraz Biblioteką Publiczną w Kalwarii Zebrzydowskiej. Współpracujemy ze Stowarzyszeniem Kalwaria ART, z wolontariuszami „ANIMUS” oraz Parafialnym Klubem Sportowym „Św. Józef”. Ponadto utrzymujemy kontakty z innymi Towarzystwami z terenu Małopolski i nie tylko. Uczestniczymy w pracach Zarządu Małopolskiego Związku Regionalnych Towarzystw Kultury w Krakowie. Ważnym elementem pracy Towarzystwa jest współpraca ze szkołami z terenu naszej gminy i nie tylko. Stale pozyskujemy nowe eksponaty do zbiorów Izby Muzealnej Towarzystwa. Zbiory archiwalne udostępniamy osobom piszącym prace magisterskie związane z historią Kalwarii Zebrzydowskiej.

Należy podkreślić, że wszelkie prace porządkowe, drobne naprawy, przygotowanie wystaw, prowadzenie spotkań i imprez oraz dyżury są wykonywane przez członków Towarzystwa **nieodpłatnie**.

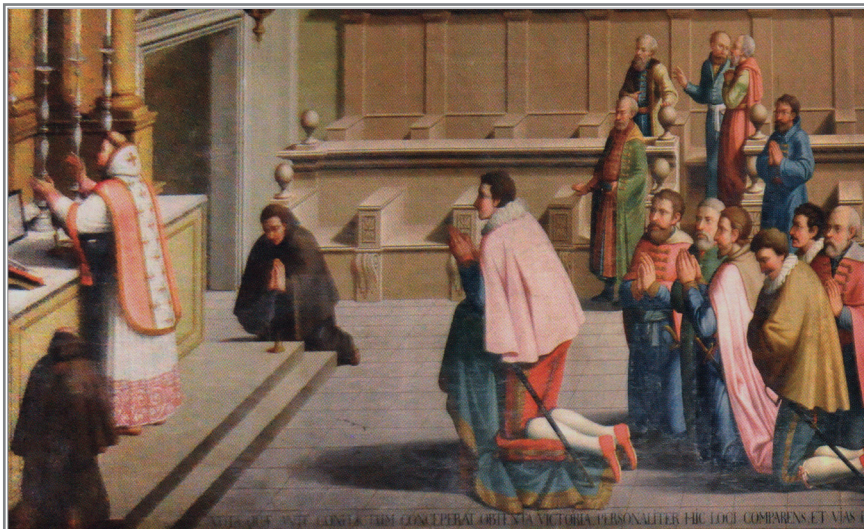
Krystyna Duda (Prezes TPKZ)
Kalwaria Zebrzydowska dnia 08.01.2014 r.

CIEKAWOSTKI

WIZYTA KRÓLEWICZA – KIEDY TO BYŁO?

Stanisław Sypniewski w swoim „Kalendarium”, tytującym dziejów miasta Kalwarii Zebrzydowskiej, a opartym gł. na rękopisach Adama Grodnickiego, zupełnie pominął wizytę królewicza Władysława Wazy w naszym miasteczku (por. „Kalwariarz” nr 3, s. 31-37). De facto była to pielgrzymka dziękczynna do sanktuarium kalwaryjskiego, które już wtedy cieszyło się sławą w Koronie. Przyszły król Polski przybył do naszej Kalwarii, by podziękować za skuteczną obronę Chocimia przed Turkami. Temu niecodziennemu wydarzeniu malarz Jan Jerzyczek poświęcił duży obraz olejny, od lat wiszący po prawej stronie ołtarza głównego w prezbiterium kalwaryjskiej bazyliki. Natomiast poetka Maria Sandoz (alias Podolancka) napisała romantyczny poemat pt. „Królewicz pielgrzymem” (1887 r.).

Jan Jerzyczek, Pielgrzymka królewicza Władysława do Kalwarii (fragment)

Jak podaje gros oficjalnych, drukowanych źródeł (np. „Krótka historia Kalwarii Zebrzydowskiej”, A. Siemionow „Ziemia Wadowicka”, o. E. Obruśnik „Polska Jerozolima”) królewicz Władysław przybył do Kalwarii w 1623 r. Zapewne autorzy tych publikacji opierali się na pierwszym wydaniu dzieła o. Hieronima Wyczawskiego „Dzieje Kalwarii Zebrzydowskiej” (Kraków, 1947), w którym aż dwukrotnie pada wskazana data (vide s. 150 i 154). Niestety, niektóre nowsze opracowania podają tutaj zupełnie inny rok, mianowicie 1627 (por. np. „Pielgrzym na Kalwaryi”, 2014). Można by to uznać za trywialną pomyłkę, gdyby nie fakt, że nowe (wątpliwe?) datowanie najprawdopodobniej opiera się na trzecim, zmienionym wydaniu monografii Wyczawskiego pt. „Kalwaria Zebrzydowska” (Calvarianum, 2006). Otóż w dodatku do tegoż dzieła, opracowanym przez o. Mikołaja Rudyka „Ważniejsze wydarzenia w dziejach sanktuarium... – kalendarium”, interesującą nas tu pielgrzymkę królewicza znajdujemy pod datą 1627. Ot, szkopuł: merytoryczna rozbieżność.

Jednak obiekcje budzi ewidentne zaburzenie chronologii w owym „kalendarium” (tzn. rok 1627 pojawia się zupełnie zagadkowo POMIĘDZY wydarzeniami z lat 1620 i 1623!). Wygląda to na pomyłkę w druku, tym bardziej że sam autor dodatku – zapytany wprost – nie wyklucza takiej możliwości. Dodać wypada, że o. M. Rudyk w swoim informatorze „Kalwaria Zebrzydowska. Sanktuarium pasyjno-maryjne” (Calvarianum, 2003), wspominając wizytę królewicza w klasztorze, również podaje rok 1623.

Z historycznego punktu widzenia data wcześniejsza (1623) wydaje się prawdziwsza niż data późniejsza (1627). Dlaczego? Przewaga wojsk polskich nad osmańskimi pod Chocimiem miała miejsce w 1621 r. Ponoć wówczas królewicz Władysław ślubował Matce Bożej odbytej pielgrzymki do Kalwarii (w razie wiktorii). Potwierdza to łaćski napis na wspomnianym obrazie Jerzyczka, jaki w tłumaczeniu brzmi: „Śluby, które przed bitwą złożył był, po odniesieniu zwycięstwa, osobiście na tym miejscu wypełnił, zjawiając się i drogi Męki Pańskiej obchodząc”. Malarz nie podaje terminu tego faktu, ale trudno byłoby przyjąć, że królewicz ze spełnieniem obietnicy zwlekał aż 6 lat...

Stanisław Chyczyński

ZAPISKI Z HISTORII

RYS HISTORYCZNY BUDYNKU
PRZY UL. MICKIEWICZA 4
W KALWARII ZEBRZYDOWSKIEJ

Powstanie tego budynku jest nierozdzielne z ideą powstania w Kalwarii Zebrzydowskiej szkoły kształcącej uczniów w zawodzie stolarza. W 1895 gmina Kalwaria przeznaczyła teren pod zabudowę takiej placówki. Jednocześnie Rada Gminna zwróciła się do Wysokiego Wydziału Krajowego we Lwowie o wydanie zezwolenia na założenie szkoły stolarskiej i dofinansowanie przedsięwzięcia. Rok później uzyskano zezwolenie i kosztem gminy kalwaryjskiej oraz dzięki subwencji krajowej wybudowano ten budynek. Budowy dokonał budowniczy z Wadowic Ludwik Dziedzic. Wysokość bezzwrotnej subwencji wyniosła 6500 zł reńskich, a całość kosztowała 11000 zł reńskich. Nowo powstałej instytucji nadano nazwę „Krajowa Szkoła Stolarska” i mieściła się przy ówczesnej ul. Zebrzydowskiej (dziś: Mickiewicza). Zajęcia odbywały się do 1904, kiedy przeniesiono siedzibę szkoły do nowo powstałego budynku. W sprawozdaniu szkolnym zapisano „w dotychczasowym budynku wilgoć była tak wielka, że zdrowie personelu zajętego w warsztatach silnie na wskutek tego nadwyrężone zostało”. W tym obiekcie ulokowano warsztaty

i magazyny szkolne. Budynek posiadał luksfery w dachu od strony podwórka. Pierwsze przebudowy nastąpiły ok. 1939, kiedy to do budynku dostawiono budynek obecnego cechu. Zlikwidowano wschodnią połącz dachu i dobudowano dach do nowo powstałego budynku. Zlikwidowano również wejście i okna od tej strony. W takiej formie przetrwał on II wojnę światową. W latach późniejszych budynek był również przeznaczony na cele oświatowe. Na parterze budynku prowadzono 2 ostatnie klasy szkoły powszechnej, która do 1964 mieściła się naprzeciwko w budynku obecnego Urzędu Miasta. Urząd rozpoczął swoją działalność w nowo wyremontowanym budynku od 1970.

Kino w Kalwarii Zebrzydowskiej ma długą tradycję. Początkowo były to kina tzw. obwoźne, które najczęściej można było spotkać podczas ceremonii odpustowych w kalwaryjskim sanktuarium lub podczas większych uroczystości. Prawdopodobnie pierwsze kino zorganizowano na początku lat 30-tych; nosiło nazwę „Polonia”, a zlokalizowane było na obecnej ul. Jagiellońskiej. Właścicielem budynku był niejaki p. Modelski, a kino prowadził Józef Nowak. Filmy wyświetlano w piątki, soboty i niedziele – wtedy jeszcze nieme. Wyświetlano takie tytuły jak: „Pat i Patachon”, „Przygody Bobusia”, „Tom Mix w Arabii”, westerny z Kenem Maynardem, ale także „Życie P. Jezusa” i „Pana Tadeusza”. Wielkie frekwencje zdobywały tytuły jak: „Indyjski grobowiec”, czy „Frankenstein”.

Innym budynkiem, w którym odbywały się seanse filmowe był budynek „Sokoła”, przy obecnej al. Jana Pawła II. Na początku 1940 niejaki Kowalczuk uzyskał zgodę od Niemców na uruchomienie kina w budynku „Sokoła”. Wyświetlano tam propagandowe filmy niemieckie, kronikę wojenną i takie tytuły jak: „Polskie szaleństwo”, „Chrzest bojowy” (Feuertaufe) – filmy o kampanii wrześniowej w Polsce nakręcone przez Niemców. Po wojnie w Kalwarii i okolicach gł. działały kina objazdowe, a w budynku „Sokoła” prawdopodobnie na początku lat 50-ych uruchomiono kino o nazwie „Mewa”. Budynek ten składał się z pomieszczenia kotłowni z zapleczem, wąskiego przedsionka i dużej sali o wymiarach ok. 16 x 8 m, w której znajdowała się scena. Nad sceną wieszano ekran, na którym wyświetlano filmy. Początkowo kino posiadało 1 projektor i trzeba było zmieniać szpule w trakcie trwania filmu, dopiero później dokupiono drugi projektor i filmy wyświetlano bez przerwy. Kino zlikwidowano w 1963 w związku z rozbiórką budynku „Sokoła”.

Z końcem lat 70-ych w budynku Urzędu Miasta i Gminy przy ul. Mickiewicza 7 rozpoczęto projekcję filmów dla dzieci. Wśród tytułów znalazły się: „Pierścień księżnej Anny”, „Przygody Buratino”, „Droga na Zachód”. Dla klubu seniora wyświetlano takie tytuły jak: „Kochaj albo rzuć”, „Jak rozpętałem II wojnę światową”, „Nie ma róży bez ognia”, „Trędowna”, „Hrabina Cosel” i in. Dla miejscowej młodzieży i kolonistów puszczano filmy na video.

W 1964 Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego, w związku z oddaniem do użytku nowej szkoły podstawowej, przekazało na rzecz Miejskiej Rady Narodowej w Kalwarii Zebrzydowskiej parter budynku przy ul. Mickiewicza 4 dla celów kulturalno oświatowych. Rok później Prezydium MRN wydzierżawiło Wojewódzkiemu Przedsiębiorstwu Kin w Krakowie 3 pomieszczenia na parterze oraz małą piwnicę na cele użytkowe dla uruchomienia tymczasowego kina. Przedsiębiorstwo Kin zobowiązało się do pokrycia kosztów związanych z przystosowaniem pomieszczeń dla potrzeb kina. Otwarcie kina nastąpiło 9 maja 1966, prawdopodobnie już wtedy nazywało się „Żarek”. Umowę przedłużono na czas nieokreślony w 1980. Na piętrze i w piwnicy nadal prowadzono warsztaty szkolne dla przemysłu odzieżowego. Strych również był zajęty na magazyny warsztatów. Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Kin przemianowano na Okręgowe Przedsiębiorstwo Rozpowszechniania Filmów, które w 1986 podpisało porozumienie z Wydziałem Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Bielsku-Białej. Celem umowy było finansowanie remontu pomieszczeń z przeznaczeniem na kino, okazją zaś wyprowadzenie się warsztatów szkolnych z piętra budynku oraz konieczność wymiany konstrukcji dachu i stropu nad piętrem. Urząd Wojewódzki pokrywał koszty remontu, a przedsiębiorstwo pokryło koszty wystroju wewnątrz oraz wyposażenia. Remont miał trwać do 1988, ale potrwał aż do 1991. W związku z prowadzonym remontem budynku i dostosowaniem go do wymogów kina wyświetlanie filmów nie funkcjonowało. W l. 1985-1988 opracowano dokumentację techniczną, po czym rozpoczęto remont pomieszczeń. Wykonawcą prac była Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna „Orzeł” z Przytkowic. Fotele kinowe zostały przeniesione z kina „Piaś” w Katowicach-Piotrowicach w ilości 132. Resztę wyposażenia przekazało z własnych magazynów przedsiębiorstwo oraz Instytucja Filmowa Dystrybucji Filmów SILESIA-FILM. W projekcie planowano salę kinową na piętrze na 121 miejsc, kabinę projekcyjną, zaplecze techniczno-administracyjne oraz foyer. Na parterze zaplanowano hall wejściowy, sień kasową, pomieszczenia sanitarne oraz klub Video wraz z częścią gastronomiczną. Piwnicę przeznaczono na kotłownię i skład opału. W ówczesnym projekcie budowlanym wyraźnie zaznaczano olbrzymie zawilgocenie piwnicy, którego wówczas nie udało się zlikwidować. Rozebrano piece kaflowe, którymi ogrzewane było piętro budynku. W trakcie remontu wymieniono część dachu. W l. 1988-1990 do budynku od strony podwórka dobudowano komin wraz z pomieszczeniami na rozdzielnię prądu i pomieszczenie dla palacza. Cały budynek ok. 1988 przekazano Miejsko-Gminnemu Ośrodkowi Kultury pod działalność statutową. Z dn. 1 maja 1991 utworzono

Ośrodek Kultury w Kalwarii Zebrzydowskiej, w którego skład wchodziło m.in. kino Żarek, które działało prężnie przez ok. 10 lat, potem nastąpił spadek frekwencji. Podczas działalności ośrodka w budynku zorganizowano liczne imprezy i wystąpiło w nim wielu znakomitych gości m.in: Klub Maształskiego, Skaldowie, Janusz Korwin-Mikke, grupa „Pod Budą”, czy Jerzy Trela.

W l. 1994-1995 wykonano instalację gazową i założono piec. W 2002 przeprowadzono remont elewacji wraz z malowaniem. Warto przypomnieć, iż w 1998 opracowano koncepcję zadaszania podwórca „Okrągłaka” i utworzenia wewnątrz sali widowiskowej. Budynek Ośrodka Kultury miał być zapleczem dla tej sali. Koncepcja nie została zrealizowana. Kino przetrwało do maja 2003, kiedy to zawieszono projekcję filmów ze względu na brak widzów i zbyt duże nakłady finansowe. Planowano jeszcze w latach następnych uruchomić tzw. kino lektur szkolnych, ale przedsięwzięcie nie zostało zrealizowane.

Nazwa „Żarek” pojawiła się w dokumentach w 1985, ale niewykluczone, że działała już wcześniej. Nazwa ta odnosi się do geograficznej nazwy wzgórza Ukrzyżowania. Dyrektorami kina byli kolejno dyrektorzy Ośrodka Kultury: Katarzyna Kawa, Małgorzata Radoń i Andrzej Burdek. Kinooperatorzy: Jan Biela, Tadeusz Wieloch, Adam Grodnicki, Władysław Starzak, Ryszard Mlak, Andrzej Pasternak, Wojas. Bileterkami były: Stefania Banaś, Anna Sternalska, Anna Kurowska, a w trakcie działalności kina dyżury w kasie pełnili pracownicy Ośrodka Kultury.

Ośrodek Kultury funkcjonował w budynku do 2006, kiedy to przeniósł się do nowo wybudowanej sali widowiskowej przy ul. Broniewskiego. W budynku przy ul. Mickiewicza 4 działały jeszcze do czasu remontu: Klub „Nowe Życie” i Związek Nauczycielstwa Polskiego. W nowym budynku sporadycznie wyświetla się filmy z okazji działalności Centrum Kultury, jakimi są np. ferie, wakacje czy też w ramach zajęć stałych.

W 2007 ruszyły prace nad projektem zagospodarowania budynku, wtedy to wykonano dokumentację techniczną i uzyskano pozwolenie na budowę. W maju 2008 zostało wykonane studium wykonalności do projektu. Od listopada 2008 do marca 2009 odbył się pierwszy etap modernizacji – został wykonany drenaż budynku. Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Kalwarii Zebrzydowskiej 14 lipca 2009 złożyło wniosek pn. „Modernizacja i adaptacja starego kina na budynek wielofunkcyjny w Kalwarii Zebrzydowskiej”. 30 listopada 2009 zakończono wymianę pokrycia dachu wraz z robotami towarzyszącymi. Modernizację przeprowadziła Gmina Kalwaria Zebrzydowska. W 2009 przeprowadzono porządkowanie budynku i np. sprzęt kinowy (projektory i przewijarki) przekazano bezpłatnie dla Centrum Młodzieży im.

dr. Henryka Jordana w Krakowie. W marcu 2010 CKSiT podpisało z Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego umowę o dofinansowanie projektu. Następnie przystąpiono do prac związanych z organizacją przetargu, efektem czego było wyłonienie wykonawcy, z którym w marcu 2010 podpisano stosowną umowę. Z powodu przeciągających się procedur zwrócono się do Urzędu Marszałkowskiego o przedłużenie okresu realizacji projektu do końca czerwca 2011. Przy remoncie wystąpiło wiele poważnych problemów. Największym z nich było osuszenie piwnicy. O wilgoci pisano już ponad 100 lat temu. Po licznych zabiegach udało się to osiągnąć.

W grudniu 2010 zrealizowano wykonanie budowy szybu windowego. Do końca kwietnia 2011 zakończono zadanie pn. „Dostawa i montaż windy dla osób niepełnosprawnych oraz wykonanie części elewacji od strony podwórza budynku”. Te przedsięwzięcia zostały wykonane przez referat inwestycji tutejszego Urzędu Miasta. Następne miesiące upłynęły na zakupie niezbędnego wyposażenia i urządzeniu pomieszczeń. Przypomnijmy że projekt polegał na modernizacji budynku z dostosowaniem go dla osób niepełnosprawnych i utworzeniem wewnątrz sali konferencyjno-wystawowej, izby muzealnej, punktu informacji turystycznej i pomieszczeń dla kół zainteresowań.

W sobotę, 18 czerwca 2011, punktem kulminacyjnym uroczystości otwarcia budynku wielofunkcyjnego był wernisaż malarstwa Wojciecha Weissa i jednocześnie nadanie imienia słynnego artysty, związanego z Kalwarią, sali ekspozycyjnej na parterze. Podczas otwarcia można było wysłuchać krótkiej prezentacji nt. rzemiosła kalwaryjskiego, a następnie odbył się koncert kameralny w wykonaniu studentów AM z Krakowa. Kalwaria zyskała nowe sale wystawowe i miejsca na warsztaty artystyczne. Nowy gmach z powodzeniem pomieści wystawy organizowane nie tylko przez CKSiT, ale również planowane ekspozycje kalwaryjskich rzemieślników, miejscowych szkół i stowarzyszeń. Budynek ma 2 przestronne sale. Jedną przygotowaną na potrzeby przyszłych wystaw, a drugą na potrzeby spotkań, zajęć warsztatowych i ćwiczeń. W podziemiach umieszczono eksponaty związane z działalnością lokalnych rzemieślników oraz zorganizowano małą salę spotkań.

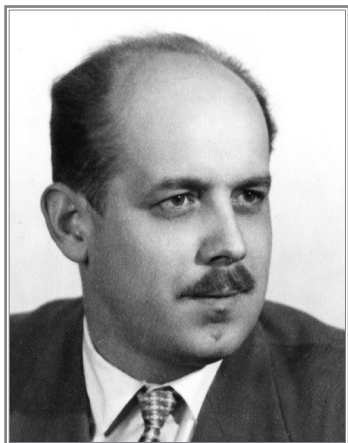
Koszt całkowity projektu wyniósł 1 312 131,12 zł, z czego dofinansowanie wyniosło 775 504,77 zł. Tym samym chciałbym zauważyć, że historia niejako zatoczyła koło, budynek powstał w XIX w. dzięki subwencji krajowej, która wyniosła 59% ogólnej kwoty, a ostatni remont został dofinansowany przez UE w takim samym procencie ogólnej kwoty.

Mateusz Porębski

PAMIĘTAMY

RODZINA GLANOWSKICH Z ZEBRZYDOWIC

Mieczysław Glanowski

Franciszek Glanowski

Przy drodze oddzielającej Zebrzydowice od Stanisławia Dolnego zamieszkiwała rodzina Glanowskich. Głowa rodu Józef, podobnie jak jego ojciec Walenty, zajmował się kowalstwem. Wraz z żoną Heleną prowadzili swoje czterohektarowe gospodarstwo. Podczas wojny polsko-sowieckiej w 1920 r. pan Józef był w wojsku, gdzie m.in. służył swoimi kowalskimi umiejętnościami. Podobno podkuwał Kasztankę samemu Marszałkowi i razem z wojskiem uczestniczył w walce pod Mińskiem. Z tego okresu pozostała jego wielka niechęć do Sowieców, którą często wyrażał podczas spotkań towarzyskich. Pan Józef żył 72 lata, a jego małżonka Helena 78 lat, dochowali się dziewięciorga dzieci.

Najstarszymi były dwie córki. Jedną z nich – Władysława była żoną mieszkańca Stanisławia Dolnego – Jana Moskwy. Drugą z córek – Stanisława wyszła za mieszkańca Zebrzydowic Jana Bruzdę. Niestety obie już od nas odeszły. Ich mogiły możemy znaleźć na cmentarzach w Kalwarii Zebrzydowskiej i Zebrzydowicach. Glanowscy utracili wcześniej najstarszego syna Antoniego,

który w wieku 19 lat zmarł na gruźlicę. Rodowe nazwisko spopularyzował drugi z synów Mieczysław. Wybrał drogę nietypową dla swoich korzeni. Po ukończeniu szkoły podstawowej w Zebrzydowicach i liceum ogólnokształcącego w Kalwarii Zebrzydowskiej podjął studia w Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Początkowo był pracownikiem naukowym tej uczelni. Pod koniec studiów ożenił się z Ireną Andruszko. Małżeństwo miało córkę Marię – mieszkającą i pracującą jako architekt w Katowicach. Droga zawodowa Mieczysława Glanowskiego całe życie związana była z górnictwem. Kariera górnicza przebiegała od nadgórnika, poprzez sztygara zmianowego, do naczelnego inżyniera KWK Sosnowiec. Przez 7 lat pełnił funkcję dyrektora KWK Niwka Modrzejów w Sosnowcu. Stamtąd został przeniesiony do pracy w Ministerstwie Górnictwa i Energetyki na stanowisko dyrektora generalnego i pełnomocnika rządu do spraw Rybnickiego Okręgu Węglowego. W 1971 r. zostaje powołany na stanowisko podsekretarza stanu w Ministerstwie GiE. Dnia 08.10.1980 r. Sejm na wniosek premiera Józefa Piłsudskiego – Prezesa Rady Ministrów powołał go na stanowisko Ministra Górnictwa, które pełnił do 03.07.1981 r. W gorącym 1980 r. prowadzi rozmowy z Solidarnością, podpisuje Porozumienie Jastrzębskie. Po militaryzacji przemysłu wydobywczego i powołaniu na stanowisko generała Piotrowskiego praktycznie nadal kieruje resortem. Zmarł 16.01.1983 r.

Zawód reprezentatywny dla środowiska kalwaryjskiego – stolarstwo – wykonywał kolejny syn państwa Glanowskich Sylwester. Przez całe swoje życie prowadził zakład rzemieślniczy w Zebrzydowicach. Żonaty z nauczycielką ze Stanisławia Dolnego Ireną Mroczek. Mieli trzy córki: Zofię, Barbarę i Jadwigę. Został pochowany na zebrzydowskim cmentarzu w 1984 r.

Czwarty z synów Marian, początkowo właściciel zakładu szewskiego w Zebrzydowicach, żonaty ze Stanisławą Wodniak, wybiera jednak drogę pracy w górnictwie w KWK Niwka Modrzejów. Z górnictwem związany jest również jeden z jego dwóch synów Wiesław – dyrektor ekonomiczny w KWK Wojkowice, a w chwili obecnej pełni funkcję dyrektora kopalni piasku w Kuźnicy Warężyńskiej.

Kolejny syn Franciszek przyszedł na świat w Zebrzydowicach w 1936 r. Śladami starszego brata Mieczysława wybrał studia na Akademii Górniczo-Hutniczej na wydziale metalurgii, gdzie uzyskał tytuł doktora nauk technicznych. Pracował zawodowo w Bumarze w Łabędach, a następnie w Zakładach Naprawczych w Siemianowicach Śląskich. Żonaty z Jadwigą Nizioł – mieli

dwóch synów Piotra i Andrzeja oraz córkę Annę, która opublikowała w jednym z dzienników śląskich wspomnienia o swoim ojcu.

Jedynymi żyjącymi synami państwa Glanowskich są Stanisław i Józef. Stanisław, absolwent Akademii Górniczo-Hutniczej wydziału metalurgii, pełnił kierownicze funkcje w Żywieckiej Fabryce Śrub, a następnie w Zakładach Mięśnych w Żywcu. Żonaty z Janiną Tomaszek z Moszczenicy. Z tego związku narodziło się troje dzieci: syn Grzegorz i córki Katarzyna i Agata. Obecnie mieszka w Żywcu i jest na emeryturze.

Najmłodszy z rodzeństwa Józef, wskutek komplikacji rodzinnych (podeszły wiek rodziców) nie kontynuował nauki i zajął się gospodarstwem. Żonaty z Marią Góralczyk z Zebrzydowic dochował się czworga dzieci – synów Czesława i Krzysztofa oraz dwóch córek Agnieszki i Moniki. Do dnia dzisiejszego prowadzi rodzinną firmę obuwniczą „Glanz But” na terenie byłej spółdzielni „Świt”.

Wszystkich członków rodziny Glanowskich łączyły i łączą silne więzy rodzinne. Często spotykali się w rodzinnym domu w Zebrzydowicach. Był on zawsze ich ostoją i miejscem powrotów.

opracował:
Zbigniew Kochan

KALENDARIUM

KALWARIA ZEBRZYDOWSKA

KALENDARIUM (7)

1970 r.

- **4 marca** przebudowany budynek szkoły powszechnej z 1892 r. został przekazany na siedzibę Prezydium Miejskiej Rady Narodowej, które do tej pory mieściło się w kamienicy czynszowej w Rynku nr 35./^{AG}
- Gminna Spółdzielnia „S.Ch.” przeprowadza modernizację i rozbudowę rzeźni./^{AG}
- według spisu powszechnego miasto Kalwaria Zebrzydowska liczy 4122 mieszkańców./^{AG}
- Jan Kubacki zakłada Koło Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów./^{AG}
- wadowicka Spółdzielnia Pracy „Las” uruchamia w dawnych pomieszczeniach fabryki mebli Szczepana Łojka (ul. Stolarska) zakład produkcyjny pn. Wadowickie Zakłady Meblarskie w Kalwarii Zebrzydowskiej./^{AG}
- Wielobranżowa Spółdzielnia Pracy w Wadowicach wybudowała i uruchomiła przy ul. Sądowej stację obsługi samochodów./^{AG}

1971 r.

- Cech Rzemiosł Różnych zrzesza 500 zakładów z terenu Kalwarii Zebrzydowskiej oraz z Brodów, Bugaja i Zebrzydowic./¹⁶⁴
- **17 marca** spalił się budynek położony w Rynku pod nr. 2, a należący do Gminnej Spółdzielni „S.Ch.”./^{AG}
- otwarcie trzyletniego technikum dla absolwentów Zasadniczej Szkoły Zawodowej./^{AG}

- Gminna Spółdzielnia „S.Ch.” kupuje budynek w Rynku i przerabia go na potrzeby administracyjne. Spółdzielnia buduje również budynek na składnicę materiałów drewnianych./^{AG}
- **26 września** kalwaryjskiemu liceum ogólnokształcącemu nadano imię M. Kopernika oraz wręczono sztandar szkolny ufundowany przez komitet rodzicielski i absolwentów szkoły./^{AG}
- **19 listopada** na Walnym Zebraniu Członków Cechu Rzemiosł Różnych w Kalwarii Zebrzydowskiej uchwalono zakup działki przy ul. Jagiellońskiej 6 i 8, z przeznaczeniem pod budowę Domu Rzemiosła./^{AG}
- Stolarska Spółdzielnia Pracy im. L. Waryńskiego została zarejestrowana dn. **21 października** w Sądzie Powiatowym w Wadowicach jako Organizacja Gospodarczo – Państwowa i Spółdzielcza Krakowskiego Ośrodka Przemysłu Meblarskiego./^{AG}

1972 r.

- GS buduje sklepy i magazyny materiałów budowlanych i rolniczych przy ul. Jagiellońskiej./^{AG}
- początek budowy stadionu sportowego przy ul. Mickiewicza i Broniewskiego./^{AG}
- Gminna Spółdzielnia „S.Ch.” kupuje od Cechu Rzemiosł Różnych budynek na cele handlowe./^{AG}

1973 r.

- z dn. **1 stycznia** weszła w życie nowa ustawa (z 8.06.1972 r.) o wykonywaniu i organizacji rzemiosła; ustawa uregulowała wszystkie czynności cechów oraz powinności rzemieślników./^{AG}
- kalwaryjskie rzemiosło wręczyło Cechowi Rzemiosł Różnych ufundowany przez siebie sztandar cechowy./^{AG}
- **7 października** odbyła się uroczystość wręczenia sztandaru Związko-
wi Bojowników o Wolność i Demokrację w Kalwarii Zebrzydowskiej./^{AG}
- na zakupionej parceli pod budowę Domu Rzemiosła **14 października** zorganizowano uroczystość wmurowania aktu erekcyjnego. W specjalnie wybudowanym fragmencie węgła symbolizującego narożnik przyszłego Domu Rzemiosła został wmurowany akt erekcyjny, spisany na pergaminie, następującej treści:
„Działo się to dnia 14 października tysiąc dziewięćset siedemdziesiątego trzeciego roku, to jest w dwudziestym dziewiątym roku istnienia Polskiej

Rzeczypospolitej Ludowej, trzydziestoletnią rocznicę powstania Ludowego Wojska Polskiego, pięćsetną rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika, w sto pięćdziesiątą szóstą rocznicę założenia miasta Kalwaria Zebrzydowska [pomyłka: powinno być w 356 rocznicę; kor. S.S.], dwusetną rocznicę powołania Komisji Edukacji Narodowej – oraz w roku Narodowej Nauki – kiedy funkcję I Sekretarza Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej pełnił Edward Gierek, Przewodniczącym Rady Państwa był Henryk Jabłoński, Prezesem Rady Ministrów Piotr Jaroszewicz, Ministrem Handlu Wewnętrznego i Usług Edward Sznajder, Prezesem Zarządu Centralnego Związku Rzemiosła był Leonard Hoensee, Sekretarzem Komitetu Wojewódzkiego PZPR Józef Klasa, Przewodniczącym Wojewódzkiej Rady Narodowej Wit Drapich, Przewodniczącym Wojewódzkiego Komitetu Stronnictwa Demokratycznego Julian Jaworski, Prezesem Rady Izby Rzemieślniczej Czesław Rachel, Prezesem Zarządu Izby Rzemieślniczej w Krakowie Leon Pankanin, Sekretarzem Komitetu Powiatowego PZPR w Wadowicach Jan Twaróg, Przewodniczącym Powiatowego Komitetu Stronnictwa Demokratycznego w Wadowicach był Jan Rusinek, Przewodniczącym Powiatowej Rady Narodowej w Wadowicach Jan Kurczych, Sekretarzem Komitetu Miejskiego PZPR w Kalwarii Zebrzydowskiej Czesław Wojewodzik, Przewodniczącym Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Kalwarii Zebrzydowskiej był Stefan Lach, Starszym Cechu Rzemiosł Różnych w Kalwarii Zebrzydowskiej był Franciszek Oremus, a Przewodniczącym Komitetu Budowy Domu Rzemiosła Stanisław Wilk. W tym to dniu akt niniejszy, którym daje się początek erekcji budowy Domu Rzemiosła z funduszu rzemiosła kalwaryjskiego reprezentowanego przez Cech Rzemiosł Różnych w Kalwarii Zebrzydowskiej zrzeszający 765 członków i przy poparciu finansowym Centralnego Związku Rzemiosła w Warszawie oraz Izby Rzemieślniczej w Krakowie na użytek rzemiosła sporządzono i po podpisaniu go w kamieniu węgielnym na pamiątkę dla potomnych w fundamentach zapoczątkowanej budowy zamurowano.

Podpisy: Mielecki Jan, Franciszek Oremus, Stefan Lach, Jan Kurczych, Jan Rusinek, Zieliński, Stanisław Wilk, Gruszka, Julian Jaworski, Stanisław Gębala, Leon Pankanin, Jan Twaróg, Czesław Wojewodzik, Wójtowicz, Czesław Rachel.”

Na frontowej ścianie domniemanego narożnika umieszczono płytę marmurową z herbem miasta Kalwaria Zebrzydowska oraz znak rzemiosła

z datami 1613, 1886, 1973. Data pod herbem miasta ma upamiętniać rok jego założenia, a pod znakiem rzemiosła rok założenia Cechu. Niestety organizatorzy podali błędne daty, gdyż założenie miasta to 1617 r., a organizacji cechowej, która powstała pod nazwą Stowarzyszenie Rzemieślnicze to 1885 r./^{AG}

– w pięćsetną rocznicę urodzin M. Kopernika, patrona LO w Kalwarii Zebrzydowskiej, w budynku szkolnym wmurowano pamiątkową tablicę, którą w czynie społecznym wykonał mistrz kamieniarski Władysław Kurdziel. Hufcowi harcerskiemu nadano imię sławnego astronoma i wręczono sztandar./^{AG}

1974 r.

– **2 czerwca** – uroczystość 10-lecia przekazania uczniom budynku Szkoły Podstawowej w Kalwarii Zebrzydowskiej. Szkole wręczono sztandar oraz odsłonięto popiersie gen. K. Świerczewskiego „Waltera”, patrona szkoły./^{AG}

– początek budowy biblioteki miejskiej usytuowanej na miejscu dawnego „Sokoła”./^{AG}

– **17 lipca** przez stację kolejową Kalwaria Lanckorona przejechał pierwszy pociąg trakcją elektryczną. W 1975 r. przedłużono taką trakcję z Suchej Beskidzkiej do Zakopanego./^{AG}

– początek budowy stacji paliw płynnych przy ul. Jagiellońskiej./^{AG}

– Gminna Spółdzielnia „S.Ch.” wybudowała w pobliżu Rynku budynek dla usług bytowych./^{AG}

1975 r.

– **1 czerwca** – reforma administracyjna kraju na podstawie uchwały Sejmu z 28 maja: utworzono 49 województw, zlikwidowano powiaty (niektóre zadania przejęły Urzędy Rejonowe – również w Wadowicach). W wyniku tej reformy został utworzony Urząd Miasta w Kalwarii Zebrzydowskiej, na czele którego stał naczelnik. Miasto znalazło się na terenie nowo utworzonego województwa bielskiego z siedzibą w Bielsku-Białej. Poprzednio Kalwaria była w województwie krakowskim./^{AG}

– tutejszy Cech Rzemiosł Różnych został podporządkowany Izbie Rzemieślniczej w Katowicach./^{AG}

– Stolarska Spółdzielnia Pracy im. L. Waryńskiego zmienia swą nazwę na Kalwaryjskie Zakłady Meblarskie Spółdzielnia Stolarska im. L.

Waryńskiego. Zmiana nazwy została zarejestrowana w Sądzie Rejonowym w Wadowicach w dn. 27.10.1975r./^{AG}

– ukończenie budowy stacji paliw płynnych./^{AG}

1976 r.

– dalszy ciąg reformy administracyjnej. Urząd Miasta przekształca się w Urząd Miasta i Gminy Kalwaria Zebrzydowska, który obejmuje następujące wsie: Barwałd Górny i Średni, Brody, Bugaj, Leńcze, Podolany, Przytkowice, Stanisław Dolny, Zarzyce Małe i Wielkie, Zebrzydowice./^{AG}

– w związku z reformą administracyjną zwiększa się zakres działalności Cechu Rzemiosł Różnych: swoim zasięgiem objął on zarówno gminę Kalwaria Zebrzydowska, jak i gminy Lanckoronę i Stryszów./^{AG}

– Zasadnicza Szkoła Zawodowa przekształca się w Zespół Szkół Drzewnych, który obejmuje: (A) trzyletnią Zasadniczą Szkołę Zawodową z wydziałami: 1) drzewnym o specjalności stolarskiej z nauką teoretyczną i praktyczną; 2) odzieżowym o specjalności krawieckiej z nauką teoretyczną i praktyczną; 3) dla młodocianych pracowników o specjalności stolarz, szewc, cholewkarz oraz inne zawody z teoretyczną nauką; (B) Technikum Przemysłu Drzewnego: 1) pięcioletnie o specjalności meblarskiej na podbudowie szkoły podstawowej; 2) trzyletnie o specjalności meblarskiej na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej o specjalności stolarskiej./^{AG}

– rozpoczęcie budowy spółdzielczych domów mieszkalnych przy ul. Weissa./^{AG}

– powołanie Zarządu Miejsko-Gminnego Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej, który powstał z połączenia Związku Socjalistycznej Młodzieży Wiejskiej, Związku Młodzieży Socjalistycznej i Socjalistycznego Związku Młodzieży Wiejskiej./^{AG}

– Spółdzielnia Rzemieślnicza Wielobranżowa „Kalwarianka” otrzymuje do użytku nowo wybudowany zakład produkcyjny, w skład którego wchodzi budynek produkcyjny oraz punkt pomocniczy okleinowania powierzchni meblowych. Obiekt powstał z inicjatywy czołowego aktywu rzemieślniczego: Jana Mieleckiego, Antoniego Radonia, Stefana Korzeniowskiego, Stanisława Babińskiego i Aleksandry Jamroz./^{AG}

1977 r.

– Spółdzielnia Mieszaniowa w Wadowicach oddaje do użytku mieszkańcom Kalwarii 2 bloki mieszkalne przy ul. Weissa./^{AG}

1978 r.

– początek budowy Domu Rzemiosła./^{AG}

1979 r.

– **7 czerwca** – **Papież Jan Paweł II** odwiedza sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej, przewodniczy liturgii słowa i wygłasza przemówienie oraz rozpoczyna nowennę przed stuleciem koronacji obrazu **MB Kalwaryjskiej**. **Nadaje też kościołowi głównemu tytuł bazyliki mniejszej**./^{KS}
Helikopter papieski lądował na polach w miejscu obecnej przychodni zdrowia przy ul. Jana Pawła II (wówczas al. Wolności). Dostojnego Gościa witała grupa przedstawicieli mieszkańców. Władze miasta oraz województwa były nieobecne. Następnie Papież limuzyną z odkrytym dachem pojechał do klasztoru. Z tej okazji plac przy kościele od strony Góry Ukrzyżowania został wyasfaltowany./^{AG}

1980 r.

– **14 stycznia** Zarząd OSP w Kalwarii powołuje Społeczny Komitet Budowy Remizy Strażackiej. Uchwała została zatwierdzona przez Naczelnika Miasta i Gminy – decyzja nr 1/80 z dn. 5.02.1980 r./^{AG}
– Gminna Spółdzielnia „S.Ch” oddaje do użytku pawilon meblowy i elektrotechniczny w nowo wybudowanym budynku przy Rynku 21./^{AG}
– **20 kwietnia** Miejskie Koło Stronnictwa Demokratycznego otrzymało sztandar ufundowany przez społeczeństwo./^{AG}

1981 r.

– **3 maja**, w dniu święta Stronnictwa Demokratycznego, Koło Miejskie SD zorganizowało uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej z okazji uchwalenia Konstytucji 3-go Maja. Tablica została umieszczona na ścianie budynku Banku Spółdzielczego w Kalwarii./^{AG}
– seminarium historyczne zorganizowane przez ZBoWiD z uczestnikami organizacji konspiracyjnych i dowódcami oddziałów partyzanckich oraz 12 pułku piechoty AK z terenu miasta i gminy. Z tej okazji została odsłonięta pamiątkowa tablica tegoż pułku na ścianie bazyliki kalwaryjskiej./^{AG}

1982 r.

– **1 stycznia** – Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej, jako jednostka budżetowa, przekształca się w Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej./^{AG}

– Gminna Spółdzielnia „S.Ch” wybudowała stację obsługi samochodów przy ul. Jagiellońskiej./^{AG}

1983 r.

– klasztor odzyskał tzw. ogród pałacowy i zaczęto tam budowę Seminarium Duchownego wg projektu Janusza Bogdanowskiego i Aleksandra Böhma./¹⁶⁷

– kalwaryjscy Bernardyni uzyskują zezwolenie Ministerstwa Kultury i Sztuki na prowadzenie własnej oficyny wydawniczej pn. „Calvarianum”./
SJC

– Gminna Spółdzielnia „S.Ch.” wybudowała Restaurację „Korona” przy ul. 11 Listopada./^{AG}

– Uchwałą MRN z dn. **21 lipca** wprowadzono nowe nazwy ulic, które ich nie posiadały, a mianowicie: 100-lecia Ruchu Robotniczego, Jana Sobieskiego, Kazimierza Pułaskiego, Wojska Polskiego, Armii Krajowej, Batalionów Chłopskich, Krótka, Ogrodowa./^{AG}

– od **20 stycznia** działa Biuro Turystyczne „Beskidy”. Organizatorem i kierownikiem biura jest Jerzy Kaniewski. Dla mieszkańców oraz instytucji organizuje wczasy, kolonie, wycieczki krajoznawcze, zakwaterowania oraz wyżywienie. Ponadto prowadzi zakup biletów teatralnych, kinowych, imprez sportowych itp. Dysponuje 13 autobusami./^{AG}

1984 r.

– w **sierpniu** ukazała się obszerna monografia turystyczno-krajoznawcza pt. „Ziemia Wadowicka” Aleksego Siemionowa, wydana w Wadowicach przez Komisję Turystyki Górskiej Oddziału PTTK. Istna kopalnia wiedzy o Kalwarii Zebrzydowskiej i szeroko rozumianych okolicach./^{SJC}

1985 r.

– **18 lipca** został oddany do użytku nowy budynek Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej przy Alei Wolności./^{AG}

– **20 lipca** kalwaryjski Cech Rzemiosł Różnych zainaugurował obchody 100 rocznicy założenia Cechu Rzemieślniczego. Z tej okazji oddano do użytku Cechowy Dom Rzemiosła i odsłonięto pamiątkową tablicę oraz otwarto jubileuszową wystawę mebli „40. Targów Kalwaryjskich”. Na uroczystej akademii sztandar cechowy został udekorowany odznaką „Zasłużony dla Województwa Bielskiego”, starszyźnie cechowej wręczono insygnia cechowe./^{AG}

- nakładem Cechu Rzemiosł Różnych ukazała się drukiem praca historyczna Adama Grodnickiego pt. „Stolarze z Kalwarii Zebrzydowskiej”./^{AG}
- nakładem Kalwaryjskich Zakładów Meblarskich Spółdzielnia Pracy im. L.Waryńskiego ukazała się książka Adama Grodnickiego pt. „Ku pożytkowi rzemiosła”./^{AG}

1987 r.

- miasto liczy niemal 5 000 mieszkańców.
- wydawnictwo „Calvarianum” publikuje książkę poetycką Marka Skwarnickiego pt. „Wśród kalwaryjskich tajemnic”./^{SJC}
- **3 maja** – Generał Zakonu Braci Mniejszych o. John Vaughn wmurowuje kamień węgielny, pochodzący z bazyliki MB Anielskiej w Asyżu, pod budowę gmachu Wyższego Seminarium Duchownego oo. Bernardynów.
- jubileusz stulecia koronacji obrazu MB Kalwaryjskiej – trwa cały rok.
- **10 czerwca** – **Papież Jan Paweł II, podczas Mszy św. odprawionej na Błoniach w Krakowie, modli się przed cudownym wizerunkiem Matki Bożej Kalwaryjskiej. Obraz został przewieziony w uroczystej kolumnie z Kalwarii na Błonia. Papież składa przed obrazem złotą różę papieską.**

1991 r.

- **styczeń** – pierwszy nr gminnego miesięcznika pn. „Gazeta Lokalna”, wydawca: Rada Samorządowa Miasta Kalwaria Zebrzydowska. Do grudnia ukazało się 12 numerów (w tym 2 podwójne). Redaktorem był Marian Zurzycki, do stałych współpracowników należeli m. in. Krzysztof Madej, Stanisław Sypniewski, Katarzyna Kawa, Zbigniew Magierowski. /^{SJC}
- **13 sierpnia** – Papież Jan Paweł II na Rynku w Krakowie odprawia Mszę św. z formularza o Matce Bożej Kalwaryjskiej.
- **14 sierpnia** – **Ojciec Święty Jan Paweł II, przejeżdżając przez Kalwarię Zebrzydowską w drodze do Wadowic, zatrzymuje się w Rynku przy kościele pw. św. Józefa, wygłasza krótkie przemówienie oraz udziela błogosławieństwa. W Wadowicach Papież poświęcił kamień węgielny pod budowę Przychodni Zdrowia w Kalwarii (zlokalizowanej w miejscu lądowania helikoptera papieskiego podczas pierwszej pielgrzymki do sanktuarium kalwaryjskiego w 1979 r.).**

1991-1993

- plac Odpustowy przed bazyliką zostaje wyłożony kamienną nawierzchnią wg projektu prof. Anny Mitkowskiej.

1992 r.

– **styczeń** – pierwszy nr miesięcznika lokalnego „Wiadomości Kalwaryjskie” (kontynuacja „Gazety Lokalnej” pod nowym tytułem). Pierwsze numery przygotował Marian Zurzycki, od czerwca redaktorem naczelnym została Małgorzata Kasprzyk. Czasopismo ukazywało się regularnie aż do listopada 2010 r./^{SJC}

– **maj** – ukazuje się monografia Aleksego Siemionowa pt. „Studia beskidzko-tatrzańskie”, nakładem UMIG Kalwaria Zebrzydowska oraz autora./^{SJC}

– **lipiec** – wydanie monografii historycznej Aleksego Siemionowa „Walka z okupacją w latach 1939-1955 między Wisłą a Babią Górą”, nakładem UMIG oraz autora. Książka wzbudziła wiele kontrowersji zwłaszcza w środowisku kombatanckim./^{SJC}

1993 r.

– **21 września** – erygowanie domu zakonnego w nowym budynku seminarijnym pw. św. Franciszka z Asyżu. Budynek ten zostaje poświęcony 6 listopada przez kard. F. Macharskiego.

1994 r.

– **listopad** – ukazał się pierwszy nr miesięcznika społeczno-kulturalnego „Nihil Novi”, założonego przez Stanisława Chyczyńskiego pod egidą kalwaryjskiego Ośrodka Kultury. Czasopismo miało charakter niszowy, ale ponadlokalny. Jako takie ukazywało się regularnie do czerwca 1996, później stało się nieregularnikiem./^{SJC}

1995 r.

– pierwszy nr rocznika popularnonaukowego pt. „Przegląd Kalwaryjski”, wydawanego przez „Calvarianum”, przy wsparciu Urzędu Miasta, TPKZ, WSD i Ośrodka Kultury. Redaktorem naczelnym został o. Mikołaj Rudyk./^{SJC}

– **16 września** – **Kalwarię Zebrzydowską odwiedził prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Lech Wałęsa. Po pobycie w klasztorным sanktuarium spotkał się w Domu Rzemiosła z mieszkańcami miasta.**

1996 r.

– **22 grudnia** – pierwszy nr „Znad Cedronu”, czyli pisma dekanatu kalwaryjskiego jako bezpłatnego dodatku do krakowskiego tygodnika „Źródło”. Było to 2-kartkowe piśmko założone przez o. Błażeja Budnika

i Pawła Sulińskiego. W lutym 1998 periodyk zyskał kolorową okładkę i nieco zwiększył objętość. Do czerwca 1998 wyszło łącznie 76 nr. „ZC”./^{SJC}

1997 r.

– reforma administracji III RP przywraca trójszczeblowy podział kraju na: województwa, powiaty i gminy. **Kalwaria Zebrzydowska znalazła się w powiecie wadowickim i województwie małopolskim.**

– **7 czerwca** – Rada Miasta i Gminy Kalwaria Zebrzydowska nadaje Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II Honorowe Obywatelstwo Miasta. Delegacja władarzy wręczyła ten akt Papieżowi podczas Jego pielgrzymki do sanktuarium w Ludźmierzu.

1998 r.

– **marzec** – pierwszy nr niezależnego miesięcznika społeczno-kulturalnego pn. „Obserwator Kalwaryjski”, założonego przez Krzysztofa Madeja i Antoniego Radonia. Wydawca: MKS „Kalwarianka”. Do grudnia 1999 ukazały się 22 nr. „OK”. Na początku 2000 r. miesięcznik przestał istnieć./^{SJC}

– latem ukazał się pierwszy nr kwartalnika „Pielgrzym Kalwaryjski”, założonego przez o. Błażeja Budnika, który został jego redaktorem naczelnym. Czasopismo działa nadal, jest adresowane do pątników i turystów odwiedzających tutejsze sanktuarium./^{SJC}

1999 r.

– **15-17 sierpnia** – cudowny obraz Matki Bożej Kalwaryjskiej zostaje przewieziony na Błonia w Krakowie na spotkanie z Papieżem Janem Pawłem II. Ojciec Święty na Błonia nie przybył z powodu choroby, jednak Bernardyni przewieźli obraz do kaplicy Pałacu Arcybiskupów, gdzie Papież modlił się przed wizerunkiem MB Kalwaryjskiej. Następnego dnia wyruszył w dalszą pielgrzymkę do Nowego Sącza i Wadowic.

– **19-20 października** – kopia obrazu Matki Bożej Częstochowskiej nawiedza parafię Kalwaria Zebrzydowska. Po powitaniu w bazylice MB Anielskiej kopia Czarnej Madonny, w wieczornej procesji z pochodniami, zostaje przeniesiona do kościoła parafialnego pw. św. Józefa.

– **1 grudnia** – **odpowiedni komitet międzynarodowy, na posiedzeniu w Marrakeszu (Maroko), jednomyślnie postanawia wpisać zabytkowy zespół architektoniczno- krajobrazowy i pielgrzymkowy (bazylikę, klasztor i Dróżki) w Kalwarii Zebrzydowskiej na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury i Natury UNESCO.**

2000 r.

– Wielki Jubileusz Roku 2000, czyli dwóch tysięcy lat od narodzin Chrystusa. Bazylika kalwaryjska zostaje kościołem jubileuszowym archidiecezji krakowskiej.

– wydawnictwo „Calvarianum” uczciło ten jubileusz eleganckim albumem pt. „Polska Jerozolima. Kalwaria Zebrzydowska”; wstęp: o. Mikołaj Rudyk, tekst: o. Efrek Obruśnik, fotografie: Jacek Witaliński. Album wydano przy wsparciu finansowym Urzędu Miasta, Cechu Rzemiosł Różnych w Kalwarii, Starostwa Powiatowego w Wadowicach, Agencji Rozwoju Regionu Krakowskiego.^{/SJC}

– **9 maja** – kustosz kalwaryjskiego klasztoru o. Władysław Waśko przyjmuje z rąk przedstawiciela UNESCO Hermana von Hooffa certyfikat, czyli akt wpisu bazyliki, klasztoru i Drózek na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury i Natury. Metropolita krakowski kard. F. Macharski dokonuje z tej okazji odsłonięcia oraz poświęcenia pamiątkowej tablicy. W Rynku odbywa się okolicznościowy jarmark – festyn.

– **27 maja** – na placu Odpustowym przed bazyliką następuje odsłonięcie i poświęcenie pomnika Jana Pawła II przez kard. F. Macharskiego. Pomnik ten, autorstwa prof. ASP w Krakowie Czesława Dźwigaja, jest wykonany z brązu, ma wysokość 360 cm i waży 1200 kg.

– ukazała się pionierska monografia historyczna Zbigniewa Lenika „Poczet Starostów Lanckorońskich”, wydana w Wadowicach nakładem autora. Można w niej znaleźć ciekawe biografie Mikołaja, Jana i Michała Zebrzydowskich, Magdaleny Czartoryskiej oraz innych postaci związanych z dziejami naszego miasteczka.^{/SJC}

– **grudzień** – bydgoski Instytut Wydawniczy „Świadectwo” wydał książkę poetycką Stanisława Chyczyńskiego „Calvaria mon amour”, silnie inspirowaną motywami kalwaryjskimi.^{/SJC}

2001 r.

– **25 listopada** - rozpoczęcie Roku Jubileuszowego 400-lecia założenia Kalwarii przez Mikołaja Zebrzydowskiego. Mszy św. i uroczystości przewodniczy kard. F. Macharski.

– wydawnictwo Biały Kruk z Krakowa uczciło ten jubileusz wspianiałym, kolorowym albumem pt. „Kalwaria”, ze zdjęciami Adama Bujaka. Tegoż

dnia (tj. 25 XI) sławny fotografik gościł w kalwaryjskim klasztorze na promocji tej książki./^{SJC}

2002 r.

– **19 sierpnia** – uroczystość jubileuszowa 400-lecia sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej. Na uroczystość przybywa Papież Jan Paweł II. Po przyjeździe modli się w ciszy ok. pół godziny przed cudownym wizerunkiem MB Kalwaryjskiej. Następnie przewodniczy uroczystej Mszy św. koncelebrowanej, wygłasza homilię o historii i znaczeniu tutejszego sanktuarium w życiu wiernych. Zawierza kalwaryjskiej Madonnie Kościół, naród oraz samego siebie. Na ręce kustosa o. Władysława Waśko przekazuje złoty krzyż papieski z masą perłową, wykonany specjalnie na tę okazję.

– **2 grudnia** – pielgrzymka Bernardynów oraz mieszkańców Kalwarii i okolic do katedry wawelskiej i do grobu Mikołaja Zebrzydowskiego.

Kalwaria Zebrzydowska 2005- 2010

opracował
Stanisław Sypniewski

Przypisy:

AG – wg zapisków niepublikowanych Adama Grodnickiego.

SJC – dopiski redaktora prowadzącego

XIX LETNI FESTIWAL MUZYCZNY W KALWARII ZEBRZYDOWSKIEJ

W sobotę **14 czerwca** w sanktuarium kalwaryjskim już po raz dziewiętnasty rozpoczęto Letni Festiwal Muzyczny. Tegoroczne przedsięwzięcie odbywało się w blasku kanonizacji Jana Pawła II, największego z pielgrzymów kalwaryjskich i niejako było hołdem złożonym temu świętemu. Dyrektorem artystycznym, tak jak w latach ubiegłych, został dr Marcin Wolak. Na inauguracji festiwalu w bazylice przed licznie zgromadzoną publicznością zaproszeni artyści zaprezentowali „Mszę z Buenos Aires” Martina Palmeriego. Do tego monumentalnego dzieła zaangażowano **Chór Mieszany Katedry Wawelskiej** przygotowany przez **Andrzeja Korzeniowskiego**, ponadto **Krakowską Orkiestrę Kameralną**, wybitną solistkę **Ewę Wolak** oraz instrumentalistów: **Monikę Płachtę** – fortepian, **Pawła Palucha** – akordeon, **Zofię Trystułę** – obój, **Katarzynę Myśliwiec** – obój. Nad całością czuwał maestro prof. **Stanisław Krawczyński**. W programie występu znalazł się także utwór Antonio Vivaldiego – „Koncert na dwa oboje i orkiestrę smyczkową, a-moll, RV 536”.

Drugi występ odbył się **27 czerwca** w Bazylice Mniejszej MB Anielskiej w Kalwarii Zebrzydowskiej. Wystąpiła w nim **Krakowska Młoda Filharmonia** pod batutą **Tomasza Chmiela**. Zabrzmiały wówczas utwory Jana Sebastiana Bacha, Henryka Wieniawskiego i Antonio Vivaldiego. W programie dodatkowo znalazł się „Kanon” Jana Pachelbela oraz muzyka z filmu „Misja” Ennio Morricone. Na uwagę zasługiwały młode artystki w osobach: **Joanny Janas**, **Karoliny Marks**, **Natalii Nowak**, **Dominiki Murzyn**, **Kingi Wszolek** oraz **Aleksandry Panasiuk**. Szczególną uwagę przykuł występ grającego na oboju **Kamila Kuca**.

Kolejny piątek, **4 lipca**, w kalwaryjskiej bazylice, był dla melomanów pod znakiem muzyki instrumentalnej. Na flecie zagrała **Martyna Majda**, wiolonczeli – **Mateusz Mańka**, a na organach mistrz **Witold Zaborny**. W programie znalazły się utwory Georga Muffata, Jana Sebastiana Bacha, Carla Bacha czy Dietricha Buxtehude`a.

11 lipca na nietypowym koncercie, ponieważ został on zorganizowany poza samą bazyliką na krążgankach klasztornych, wystąpiło duo instrumentalne w osobach Ireny **Czubek-Davidson** – harfa oraz **Antoniogo Markowskiego** – kontrabas. Zaprezentowano utwory Jana Sebastiana Bacha, Nicolo Paganiniego oraz Nancy Gustavson i Camila Saint-Sensa. Ciekawostką było zagranie tych utworów napisanych na inne instrumenty w transkrypcji występujących artystów.

Wyjątkowe wnętrza kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Brodach po raz kolejny **18 lipca** stały się niezwykłą oprawą dla koncertu wokalnie-organowego. Przed zgromadzoną publicznością wystąpiła mistrzyni organów **Ewa Bąk**. Towarzyszył jej wybitny kontratenor **Marcin Ciszewski**. Przed rozpoczęciem koncertu przed publicznością zaprezentowała się artystka z Ukrainy, goszcząca w Kalwarii Zebrzydowskiej, wykonując ukraińską kołysankę. Program występu artystów był niezwykle bogaty, m.in. pieśni anonimowych autorów, Claudio Monteverdiego czy cesarza Leopolda I, jednak najprawdopodobniej największe wrażenie wywarło wykonanie utworu „Ave Maria” Giulio Cacciniego. Po koncercie minutą ciszy uczczono ofiary katastrofy lotniczej na Ukrainie.

Z powodu choroby do Polski nie udało się dotrzeć **Paulowi Esswoodowi**, ale mimo tego koncert odbył się jak zaplanowano **25 lipca**. Zatytułowany był „Muzyka kościelna na przestrzeni dziejów”. Utwory z różnych epok historycznych przedstawiła sopranistka **Philippa Hyde**. Artystka była również autorką słów poprzedzających każdy utwór. Niespodzianką był występ **Marcina Wołaka**, który zaśpiewał utwory dopełniające program koncertu. Na pozytywwie artystom akompaniował organista **Wacław Golonka**.

Zakończenie festiwalu miało miejsce **1 sierpnia** w bazylice kalwaryjskiej. Data ta, upamiętniająca siedemdziesiątą rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego, zbiegła się z wykonaniem pieśni polskiego kompozytora Henryka Góreckiego. Był niejako hołdem złożonym Powstańcom 44. Bezpośrednio przed koncertem na dziedzińcu sanktuarium burmistrz miasta Kalwarii Zebrzydowskiej Zbigniew Stradomski złożył kwiaty pod tablicą upamiętniającą ofiary II Wojny Światowej. Koncert ten wpisał się w ogólnopolski cykl koncertów monograficznych „Z pieśni kościelnych” Henryka Mikołaja Góreckiego i został dofinansowany ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa

Narodowego. Partnerem do projektu zostało stowarzyszenie PASSIONART. **Górecki Chamber Choir** wykonał 20 pieśni z repertuaru mistrza Góreckiego. Nad wykonaniem pieczę miał maestro **Włodzimierz Siedlik**. Na zakończenie swoje podziękowania złożyli kolejno Marcin Wolak, Zbigniew Stradomski oraz w imieniu nowego kustosa sanktuarium o. Azariasza Hessa podziękowania złożył o. Antoni Kluska.

Tegoroczny festiwal mógł odbyć się dzięki gościnności oo. Bernardynów, szczególnie o. kustosa Gracjana Kubicy, dzięki pomocy burmistrza miasta Kalwarii Zebrzydowskiej Zbigniewa Stradomskiego oraz Rady Miejskiej w Kalwarii Zebrzydowskiej. Do wydarzenia swoją cegiełkę dołożył proboszcz parafii pw. Wniebowzięcia NMP w Brodach o. Mieczysław Żelazny oraz wielu ludzi, którym za pomoc serdecznie dziękujemy. Szczególne podziękowania należą się Stanisławowi Sypniewskiemu za udokumentowanie całego cyklu koncertów. Zapraszamy w przyszłym roku na jubileuszowy XX już Letni Festiwal Muzyczny.

Mateusz Porębski

POEZJA

KRYSTYNA KONECKA

* * *

Ten smukły chłopiec. Czy wie po co tutaj stoi?
Nieświadom swej nagości studiując w skupieniu
niepojęty popiersia gipsowego projekt –
zastygł. Pomiędzy światła kaskadą a cieniem
własnej postaci. Którą artysta niewiele
odbiegający wiekiem – czeladnik warsztatu,
jeszcze z akademicką atencją dla celu
kolorystycznych wyzwiań, doskonali. Zatem
trójwymiarowość ciała. W zgodzie z kanonami
jego rzeźba. W dół pleców spełzła światłocienia
jaszczurka. Gibkość mięśni i skóry aksamit
w refleksach cielistości. I w ugrach. I w sjenie.
I nagle – ta opaska na włosach ognista.
Czy to kaprys modela? Czy zamysł artysty?

* * *

Słyszę ten obraz. Jego barwy i tonacje.
Zmienność tempa akordów. Oto ścieżki fiolet
przewija się – adagio – przez samotne pole
spełzające leniwie – andante – i z gracją

ze zbocza – allegretto – po niedawnych zbiorach.
Pasma ścierniska błyska – allegro con brio –
iskrami blasku, który nieprzerwanie mija
– allegro maestoso – gdyż nadchodzi pora

rozstać się jak co wieczór słońcu – moderato
cantabile – z drzewami w to upalne lato.
Więc ogniście – crescendo – blasku klinga złota

zapłonęła, więc – presto i furioso... Potem
artysta rozpromienił nieboskłon, a dalej
słoneczna kula spadnie w horyzont – finale...

* * *

Scena tonie w stryżowskim pejzażu – bo właśnie ów uwodził artystę – a jakby z Maneta. Tylko już po śniadaniu. I wieczór wyraźnie wypłoszył towarzystwo i drzewa. Kobieta – jej sukni krwista plama wróży zatracenie – łączy wizyjny pejzaż z mężczyzny postacią w czerni. Nieostrzegalnej w zieleniach i cieniach dla tych co zgięci w trudzie na pola połaci. Statyczność kompozycji niemalże śmiertelna. W powidoku oranże i złoto w rysunku wzgórz falujących światłem. Niemal nieczytelnych. Ale oni nie przerwą nigdy pocałunku.

Ją uniósł klucz żurawi zawieszony w blasku.
Kochanka – karawana donikąd przez piaski.

* * *

Epicka nośność płótna – pomijając skalę –
bliska Siemiradzkiego kurtynie w teatrze
Słowackiego. I gdyby właśnie tam zobaczyć
kalwaryjskie misterium w polskim Jeruzalem.

Więc scenografia. W niebie jak rzymski akwedukt
Most Anielski. Jednakże bez czworga aniołów.
Z góry niosą się pieśni pątników. A dołem
pantomima. Gra światło. I rzeka. I bieda.

Z pochylenia nad wiarą. Z topografii drózek
wabiących i mistyką, i lipowym cieniem
ten obraz. Jego głębia co za serce trzyma.

Czuwający na moście mój Aniele Strózu,
ty zawsze miej w kieszeniach cudowne kamienie
by rzucać je do wody pod stopy pielgrzyma.

* * *

Bujna zieleń. Liliowy płot. Artystki dzieło
ledwie dwudziestoletniej. Podpora drewniana
smugą klasztornych dachów w polny krzyż związana.
Nad nim kula – planetka z tym co przeminęło.

Ja w tym, co w kuli. Bo dom starszy o stulecie
przetrwał. Z nim niebo. Ogród z ziemi unerwionej
korzeniami głęboko skrytymi jabłoni
i caprifolium z płócien obsypanych kwieciem.

Marcowe wnosząc błoto z drózek, znad Cedronu
ostrożnie sprawdzam pamięć tamtego salonu.
Chłodny widok z jadalni bez miłych podcieni

z obrazów. Parapety, ganek, drzwi – bez Reni.
Dzban bez jej kwiatów. Jego gitara bez życia.
Ich pejzaż z okien – bez nich. Ja bez snu o świcie.

dla pani Zofii Weiss-Nowina Konopki

KRYSTYNA KONECKA – poetka, absolwentka f. polskiej na UW. Pracowała jako nauczycielka i dziennikarka w Tychach, później w Białymstoku, gdzie nadal mieszka. Debiutowała w katowickich „Poglądach” (1972). Specjalizuje się w sonecie. Laureatka wielu nagród. W dorobku ma liczne publikacje w prasie ogólnokrajowej i kilkanaście wystaw fotograficznych o literaturze. Wydała wiele książek, ostatnio „Szklaną kulę” (2013).

RYSZARD KOWRYGO

PRZEDSIONEK WIECZNOŚCI

Leżą równo w szeregu, jak w wojsku,
żołnierze C.K. armii Franciszka Józefa.
Kalwaria Zebrzydowska udzieliła im schronienia,
grzebiąc w świętej przyklasztornej ziemi.

Oczekując Sądu Ostatecznego,
są zawieszeni między piekłem, czyścim a niebem,
gdzie przyjdzie im spędzić wieczność?

Nie zmogła ich wraza kula ni szrapnel,
legli snem sprawiedliwych na obcej ziemi, oddając ducha w Panu.
Śmierć, Biała Pani, przyszła czerwonką, tyfusem, ospą.
Zgubiła was w okopach na polu bitwy, odnalazła w lazarecie w dalekiej Galicji.

Nie uchroniła cię szarża, wiek, wyznanie ni narodowość,
brała pospołu a czule, to co do niej należy.
Umierać łatwiej jesienną szarugą czy wiosną?
Zapytał wiatr nad trumną, nie odpowiedzieli, przecież umiera się raz.

Odeszli, gdy liście opadły, ptaki odleciały,
rok 1914 gasł jak zachodzące słońce za górą Żar.
Lata minęły, wojnę narodów przykrył kurz historii.
Dębowe krzyże z turbanem wypatrują wieczności.

SPOTKANIA

Dwa światy jak dwie orbity w kosmosie,
nie powinny się spotkać a jednak...
Młodość, poszukująca swego miejsca na ziemi
oraz odpowiedzi na proste pytania: skąd, dokąd, po co i dlaczego.
Wypatrująca mistrza, nauczyciela, klerka, który wskaże drogę.

Dojrzałość, mądrzejsza życiem, doświadczona dobrą i złą nowiną,
naznaczona stygmatem siarki i ognia,
niosąca cząstkę nieba i piekła w nas,
mówi, patrzaj, odpowiedź przechodzi w poprzek nas!

Obserwuj, słuchaj, wiatr ci powie,
szum wody w ruczaju, zagubiony promień słońca w gaju,
obłoki zmierzające do kresu swych dni.
Salamandra królewski płaz, przystrojona w długi płaszcz.

Żółte plamy na jej skórze
zawisły gwiazdami, gorejąc zachodzącym słońcem.
Spotkana onegdaj doprowadziła cię do kapliczki na Koskowej Górze.
Tam Jezus Chrystus idąc do Kalwarii Zebrzydowskiej
upadł po raz trzeci pod krzyżem i pozostał na wieki.

GOLGOTA

Zawisłaś jak Gwiazda Betlejemską
nad Bazyliką w Kalwarii Zebrzydowskiej.
Bracia Mniejsi od św. Bernarda,
przyłgnęli do twych stóp.

Oddychając twą zimną poświatą,
grzejąc się w cieniu twego majestatu,
zostaną z tobą po wsze czasy.

Zdążają ku tobie nieprzeliczone rzesze,
dysząc ciepłem gorejących serc.
Znosisz milcząco razy pokutników.

Oddychasz ciężko pod ich stopami.
Idą, taszcząc worki pokutne,
pełne tysiącem przywar i win.

Grzechy narodzone i zgasłe,
zapomniane w zbrukanej pamięci,
uzyskają odpuszczenie win?

Ranią twą delikatną twarz,
obutym występkiem,
ciężkim jak but żołdaka.

Idą, niosąc żar ufnych serc,
wyrwanych z ciężkiej cielesności
grzesznych ciał.

Wznoszą siebie wolną wolą,
na Golgotę naszych pragnień,
na spotkanie naszych snów.

Golgota i Kalwaria, koniec i początek.
Jedni zmierzają od narodzin ku śmierci,
drudzy, od śmierci do narodzin.

DROGA

Szukam punktu odniesienia,
desygnatu przypisanego Kalwarii Zebrzydowskiej.
Jadąc w ciemności myśli, zdążam z przewoźnikiem
drogą, hen za widnokres.

Ludzie wsiadają i wysiadają z ciężarem
niewidocznych bagażów,
które przytłaczają ich ramiona i wolę istnienia.
Zamknęci w sobie, odgradzeni niewidoczną barierą.

Zgarbieni natłokiem spraw, patrzą
nie widząc drugiego człowieka.
Kogo zapytać, gdy język znieruchomiał,
mieląc bezszelestnie pustkę dookoła.

Jadę jakby we śnie, somnambulicznym śnie.
Doczekam tego do czego zmierzam?
Oczy wypatrują znajomych, przyjaznych
znaków. Chłonę sobą świat dookoła.

Wypatrując, nie wiem jak wyglądają,
przytłaczając swym wyobrażeniem
niedostrzegany zmysłami
a przeczualny świat.

Są! Na ciemnym tle Góry Żar – Golgoty,
śmiało uciekają do wieczności ramiona Bazyliki.
Wieże – latarnie ziemskie, przyzywające do siebie
człowieka, szukającego drogi do nieba.

RYSZARD KOWRYGO (r. 1954) – absolwent prawa Uniwersytetu Śląskiego, pracuje jako Powiatowy Rzecznik Konsumenta. Swoje teksty publikował w „Przeglądzie Lokalnym”, „Życiu Naszego Powiatu”, „Gazecie Obywatelskiej”, „Nihil Novi” i w „Kurierze Lanckorońskim”. Mieszka w Gliwicach.

RECENZJA

RAFAŁ GRALEWSKI

MAGICZNA KULA

Przełom XIX i XX wieku. Ogólnie panujący kryzys wartości, systemów filozoficznych i gospodarczych. Poczucie powszechnego zagrożenia, zagubienia, bezsilności, postawa dekadencji stają się motorem napędzającym aktywność twórczą epoki. Wojciech Weiss wyrasta na jednego z czołowych malarzy swoich czasów. W jego poczynaniach, równie twórczo, uczestniczy żona Irena. Po latach powstanie imponujący zbiór obrazów, którego część utworzy cykl nazwany „Szklaną kulą”. Od narodzin modernizmu upłynął już wiek ze sporym hakiem, a jednak śmiem twierdzić, że fin de siècle w wielu aspektach (rewolucji filozoficznej, obyczajowej, technologicznej) przypomina czasy, w których przyszło żyć naszej generacji. Dlatego całkiem naturalnym wydaje się przedsięwzięcie, jakiego podjęła się współczesna poetka średniego pokolenia Krystyna Konecka, mierząc się z przekazem artystów, którzy wiek wcześniej przeżywali podobne obawy, nadzieje, rozterki. Zafascynowani duszą człowieka, głębią całego wymiaru nieświadomości, stracili zainteresowanie jego zewnętrzną formą, traktując ją tylko jako pretekst do ukazania tego, co tkwi w środku, co jest psychologiczną, emocjonalną sprężyną, napędzającą działanie i egzystencję.

Szklana kula, jak mówi wnuczka artystów, Zofia Weiss-Nowina Konopka, to była przed stuleciem skromna dekoracja na grządkach ich kalwaryjskiej posiadłości, stając się magiczną kulistą sferą. Motyw ten został również tytułem zbioru wierszy K. Koneckiej, która tworząc poezje inspirowane obrazami małżeństwa Weissów, wpisała się w długi ciąg artystów czerpiących inspirację z dzieł innych artystów. I nie jest to bynajmniej pierwsza taka próba na poetyckim szlaku autorki. Już wcześniej, z okazji dwusetnej rocznicy urodzin A. Mickiewicza, oddała w ręce czytelników zbiór wierszy „AM”, zaś w 2003 zafascynowana innym geniuszem – „Ogrody Szekspira”. W posłowie Stefan Jurkowski zauważa, że posługuje się ona wierszem „niedzisiejszym”, pisząc wyłącznie sonety. Dopisek z nawiasu „chyba jako jedyna w Polsce” od razu wymaga sprostowania. Otóż w 2010, nakładem bydgoskiego wydawnictwa

„Temat”, ukazały się „Sonety kalwaryjskie” wszystkim znanego Stanisława Chyczyńskiego, które wstępem okraślił Janusz Drzewucki przypominając, że to gatunek królewski i że każdy szanujący się poeta winien mieć w dorobku przynajmniej jeden sonet (tu wymienił korowód wielkich, którzy po mistrzowsku imali się tego kanonu). I teraz wypada uroczyście oznajmić, że Konecka w „Szklanej kuli” serwuje nam 37 klasycznych sonetów. Już sam tytuł emanuje aurą modernizmu. Otwierając album, mam wrażenie jakbym właśnie zasiadał nad magiczną księgą, której pierwsza strona, niczym tajemne wrota, skrywa nasączony wielością niespodzianek i niesamowitości tajemniczy ogród. Dodatkową motywacją do lektury stanowi ów realny – kalwaryjski ogród, jako inspiracja omawianego cyklu. Tak więc, już na wstępie, zapowiada się frapująca podróż po magicznej krainie artystów.

Szklana kula to atrybut magów, badaczy wszelkiego rodzaju spraw zakrytych. Narzędzie odczytywania wyjątkowych wiadomości na pocztówkach z przyszłości, jakichś wizji odległych jeszcze, niezainstynialnych w realu perspektyw, bądź też już istniejących, lecz niewidocznych jeszcze dla oczu zwykłego śmiertelnika. Należy też pamiętać, że z kulami różnie bywa; mogą być przejrzyste lub zadymione, emitować obrazy klarowne lub rozmyte. Wszystko zależy od podmiotu wchodzącego w relacje z ową kulą. Tu mamy do czynienia co najmniej z 4 podmiotami (Weissowie, Konecka i każdy z nas, czyli czytelnik). Pierwszy z tej listy był w największym stopniu uformowany przez idee duchowego przywódcy Młodej Polski – S. Przybyszewskiego, zafascynowanego z kolei myślą F. Nietzschego i szeroko rozumianym okultyzmem. Dlatego nieprzypadkowym wydaje się motyw owej szklanej kuli. Być może był on tylko elementem artystycznej koncepcji, a może jednak stał się czymś znacznie ważniejszym? My, jako czytelnicy, postrzegamy te obrazy przez pryzmat trzeciego podmiotu, czyli autorki wierszy, zaczynając od pracowni malarskiej w roku 1896. „Ten smukły chłopiec. Czy wie po co tutaj stoi?” – już pierwszy wers sygnalizuje kierunek, jaki winniśmy przyjąć, kontemplując pracę młodopolskiego artysty. Zaś pointa („I nagle – ta opaska na włosach ognista”) i sposób budowania napięcia sugerują, że autorce nieobce są obszary budowania teatralnej dramaturgii.

I jeszcze nie ostygły wrażenia z pracowni, gdy wrzuceni zostajemy w sam środek modernistycznego „Tańca” z roku 1899. Poetka klarownie i syntetycznie pokazuje nam tę epokę i młodego artystę urzeczzonego jej duchem. Ale

idzie dalej, głębiej. Dostrzega uniwersalną, ponadczasową nutę i, nie dając nam wytchnąć, prowadzi na podkarpackie pola, gdzie w okolicach Strzyżowa mistrz czerpał inspirację do głośnego „Pocałunku na trawie”. K.K. dostrzega analogię między Weissesem a Manetem, choć pierwszy to ekspresjonista, zaś drugi impresjonista. Jednak, oprócz epoki, łączy ich umiłowanie pejzażu. Ale niebawem wyjaśnia, czemu służy ów pejzaż; to znów młodopolskie zatracenie, szal zmysłów, dramatyczny kontrast barw, „oni nigdy nie przerwą pocałunku”, ale ten pocałunek prowadzi donikąd. Przychodzi taka oto refleksja: Konecka, niczym tłumacz zdarzeń z obrazów, zgrabnie i z malarskim rozmachem zamienia je w obrazy słowne. Sonety te winny być niezbędnym uzupełnieniem galerii obrazów. Widz, nim ujrzy dzieło, słyszy jego literacki kształt, a następnie porównuje swą wizję z oryginałem. Oczywiście już słyszę protesty tych, którzy nie znoszą ingerencji w ich „nieskrępowaną” wyobraźnię. Ale wystawmy sobie, jakie rodzą się możliwości dla tych, którym natura nie dała szansy, by świat poznawać wzrokiem! I tu jak na zawołanie mamy „Promienny zachód słońca”. Z jego opisu autorka uczyniła, kipiący feerią barw i dynamizmem zmienności temp, wspaniałą utwór muzyczny. Ciekaw jestem, czy jakiś kompozytor miał okazję czytać ten wiersz – w wiadomym kontekście. Chciałbym usłyszeć wersję muzyczną, inspirowaną wierszem i obrazem.

I tak punkt po punkcie artystka prowadzi nas po tajemnym ogrodzie Weissów, aż raptem spotykamy tytułowy motyw – „Pejzaż z klasztorem i szklaną kulą” pędzla Aneri z roku 1909. Nie będę ukrywał, iż w tym momencie ogarnia mnie pewien rodzaj wzruszenia. Otóż jestem mieszkańcem ul. Stolarskiej. Kalwarianie wiedzą, że sąsiaduje ona z miejscem, w którym ów obraz powstawał. Od tego czasu las otaczający klasztor rozrósł się dosyć bujnie. Nie wiem, jaka jest teraz perspektywa z sadu Weissów, ale ode mnie widać zaledwie wieże. Jednak istotne w tym obrazie jest coś innego – inny świat, jakże różny od młodopolskiego, choć malowany wtedy pewnie z zamiarem, by jego duch przetrwał. Szklana kula, atrybut magów, wpisana zostaje w klasztor, w krzyż. Przyjmuje rolę jakiejś odległej „planetki z tym co przeminęło”. Ogarnia nas nostalgia za światem, który rzekomo przepadł bezpowrotnie. Jednak treść obrazu plus refleksje poetki, może nawet wbrew jej woli, mówią nam coś przeciwnego. Oto subiektywne czytanie w szklanej kuli, gdzie każdy może dostrzec coś zupełnie innego! Powracająca z Drózek poetka z wytęsknieniem wypatruje klimatu, jaki zatrzymały dawne obrazy, ale niestety spotyka tylko „chłodny widok”, „parapety, ganek, drzwi bez Reni” et cetera.

Tymczasem przypomina mi się znany wiersz Norwida „Krzyż i dziecko”. I myślę sobie, że Aneri miała tu (mimowolnie?) niezłą intuicję, bynajmniej wyrażającą nie z modernizmu...

Cóż, nie będę przyszłym odbiorcom omawianego albumu odbierał satysfakcji odkrywania sonetów Koneckiej i dzieł Weissów dalszymi subiektywnymi refleksjami. Powiem tylko, że poetyckie obrazy są tutaj niewątpliwie przejrzyste, magnetyczne, wciągające w magiczny świat młodopolskich zjaw. Poetka, niczym wytrawny przewodnik, przeprowadziła nas po magicznym ogrodzie malarzy, ze znanstwem wtajemniczając w ich sztukę. Przy okazji uchyliła nieco rąbka zakamarków ich serc. A czy faktycznie to jej się udało – cóż, niech każdy przekona się sam.

Rafał Gralewski

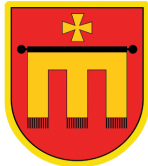
Krystyna Konecka „Szkłana kula”, Fundacja Muzeum W. Weissa, Kraków 2013, ss.108

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE	
TEMPUS FUGIT – IUBILAEUM	S. 5
SPRAWOZDANIE	
ZADANIA ZREALIZOWANE W ROKU 2013 PRZEZ TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ KALWARII ZEBRZYDOWSKIEJ.....	S. 7
CIEKAWOSTKI	
WIZYTA KRÓLEWICZA	S. 13
ZAPISKI Z HISTORII	
RYS HISTORYCZNY BUDYNKU	S. 15
PAMIĘTAMY	
RODZINA GLANOWSKICH	S. 20
KALENDARIUM	
KALWARIA ZEBRZYDOWSKA (7).....	S.23
FESTIWAL	
XIX LETNI FESTIWAL MUZYCZNY	S. 35
POEZJA	
K. KONECKA.....	S. 38
R. KOWRYGO.....	S. 43
RECENZJE	
MAGICZNA KULA.....	S. 47

SPONSORZY:

Urząd Miasta

w Kalwarii Zeb.

